

Ennalta ehkäisevä päihdetyö Pohjois-Karjalassa -hanke

2022-2023

Hanna Kääriäinen, Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys

POHJOIS-KARJALAN
KANSANTERVEYDEN KESKUS

Pohjois-Karjalan
Sosiaaliturvayhdistys ry

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

www.pksotu.fi

Ennalta ehkäisevä päihdetyö Pohjois-Karjalassa -hanke

- Hankeaika: 1.1.2022-31.12.2023
- Hankkeen päätoteuttaja: Siun sote
- Hankkeen osatoteuttajat: Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus ja Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys
- Rahoittajat: ESR, Etelä-Savon ELY-keskus, Siun sote, P-K:n kansanterveyden keskus, P-K:n Sosiaaliturvayhdistys, kunnat (Joensuu, Liperi, Heinävesi, Polvijärvi, Outokumpu, Juuka, Lieksa, Ilomantsi, Kitee, Tohmajärvi, Rääkkylä)
- Rahoituksen myöntäjä: Etelä-Savon ELY-keskus
- Budjetti: 900 850 €

POHJOIS-KARJALAN
KANSANTERVEYDEN KESKUS

Pohjois-Karjalan
Sosiaaliturvayhdistys ry

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Tavoitteet

1. Lisätään sote-palveluissa ammattilaisten toteuttamaa varhaista puuttumista ja lyhytneuvontaa tupakka- ja nikotiinituotteiden, alkoholin riskikäytön, huumausaineiden käytön ja haitallisen rahapelaamisen vähentämiseksi. Hankkeen aikana Pohjois-Karjalassa otetaan käyttöön näyttöön perustuvia varhaisen puuttumisen ja mini-interventioiden työvälineitä sote-palveluissa.
2. **Pohjois-Karjalan kunnat toteuttavat yhteisöllistä Pakka-toimintamallin mukaista toimintaa alkoholi-, tupakka/nikotiini- ja rahapelihaittojen ehkäisemiseksi, jossa on huomioitu eri ikäisten kuntalaisten ja järjestöjen osallisuus.**
3. Lisätään ammattilaisten ja järjestötoimijoiden ehkäisevän päihdetyön osaamista.
4. Suunnitelmallinen, laadukas ja monikanavainen ehkäisevän päihdetyön viestintä lisääntyy.

Siun sote/hyvinvointialue Kehittämisyksikkö

- Hyte-päällikkö & hankkeen projektipäällikkö Karri Poutanen
- Ennaltaehkäisevän päihdetyön asiantuntija Ellinoora Ojala

- EPT-rakenteet
- Maakunnallinen EPT-verkosto + kokoava suunnitelma
- Yleinen tuki kunnille
- Hankkeen toiminnot

Ennalta ehkäisevä päihdetyö Pohjois-Karjalassa -hanke (6 htv)

Siun sote

- Projektiasiantuntija Jenni Sallanne
→ hankehallinto, tiimivastuu
- Projektisuunnittelijat Eerika Jormanainen & Janina Filenius-Romppanen
→ puheeksiotto, mini-interventiot, kirjaaminen & hoitopolut sote-palveluissa
- Projektisuunnittelija Hannele Hirvonen
→ viestintä- ja koulutus suunnittelu

P-K:n kansanterveyden keskus

- Terveyden edistämisen asiantuntija Tiina Vlasoff
- Terveyden edistämisen suunnittelija Mira Sivonen (0,5 htv)
→ Pakka-toimintamallin käyttöönotto kunnissa

P-K:n Sosiaaliturvayhdistys

- Järjestökehittäjä Hanna Kääriäinen (0,5 htv)
→ Asukas- ja järjestöosallisuuden edistäminen Pakka-toiminnassa

Kunnat

(Joensuu, Liperi, Heinävesi, Polvijärvi, Outokumpu, Juuka, Lieksa, Ilomantsi, Kitee, Tohmajärvi, Rääkkylä)

Pakka-toimintamalli on kansalliseen ja kansainväliseen tutkimusnäyttöön perustuva malli, jonka tavoitteena on:

- 1. Rajoittaa** alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä rahapeliin saatavuutta kontrolloimalla tehokkaasti alaikäisille ja päihtyneille myyntiä/anniskelua.
- 2. Vaikuttaa** paikallisen väestön päihdeasenteisiin, alaikäisten juomiseen sekä juomista koskeviin asenteisiin ja tuotteiden välittämiseen alaikäisille.

→ Alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen vähentyminen

Pakka-toimintamalli Pohjois-Karjalassa

Tavoitteet

- 1. Edistää paikallista alkoholi-, tupakka ja rahapelipolitiikan toteutumista laajassa yhteistyössä** (kunnan hallintoalat, valvontaviranomaiset, oppilaitokset, vähittäismyyntipisteet, anniskeluravintolat, koti, kaveripiiri ja media).
- 2. Vaikuttaa erityisesti nuorten ja aikuisten elinympäristöihin** (varhaiskasvatuspaikat, koulut ja oppilaitokset ja kunnan vapaa-aika, liikunta-, kulttuuri ja nuorisotyö sekä luottamushenkilöt ja päättäjät) **ja rajoittaa haitallisten tuotteiden saatavuutta** (alkoholi, tupakka- ja nikotiinituotteet, raha- ja digipelaaminen).
- 3. Lisätään kuntalaisten ja järjestöjen osallisuutta ehkäisevässä päihdetyössä**

Kohderyhmä Pohjoiskarjalaiset kuntatoimijat ja kuntien keskeiset sidosryhmät (P-K:n kansanterveyden keskus) sekä asukkaat ja järjestö- ja seurakuntatoimijat (P-K:n Sosiaaliturvayhdistys)

Tehty ja tulossa

Päihdetilannekysely 2/2022

- [Päihdetilannekyselyllä](#) selvitetään pohjoiskarjalaisten asukkaiden näkemyksiä ja mielipiteitä päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja rahapelien ehkäisemisen ja niiden aiheuttamien haittojen vähentämisen keinoista.
- Mahdollisuus vastata sekä sähköisesti että paperilomakkeella, yhteistyö ja viestin välittäminen mm. järjestöjen, seurakuntien ja kohtaamispaikkojen ja kuntien kanssa

Paikka-toimintamallin käynnistyminen kunnissa (kevät 2022)

- Pakka-vastaavat kunnissa (ehkäisevän päihdetyön vastuhenkilö) ja koulutus
- Kysyntäryhmät
 - osittain olemassa olevia kunnissa toimivia työryhmiä
 - kehittävät mm. vaikuttamis- ja tiedotustoimenpiteitä alaikäisten päihteiden ja humalajuomisen ehkäisemiseen
 - Järjestöjen ja seurakuntien osallisuus
- **Tarjontatyöryhmä**
 - alueen elinkeino ja viranomaiset kehittävät toimintatapoja, joilla lisätään alkoholin tarjonnan vastuullisuutta

Tehty ja tulossa

Asukastilaisuudet ja päihdetilannekyselyn esittely + infot

Ideoidaan ehkäisevän päihdetyön toteuttamista paikallisesti yhdessä asukkaiden kanssa

Viestintä

Järjestöt ovat tietoisia ehkäisevän päihdetyön toimenpiteistä omalla alueellaan ja ovat mukana ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa.

Koulutus

Koulutustarpeita liittyen ehkäisevään päihdetyöhön kerätään kevään 2022 aikana!

Järjestölähtöiset yhteistyömuodot:

osallistaa alueen järjestöjä kehittämään järjestölähtöisiä yhteistyömuotoja Pakka-toimintamallin mukaisen työn tueksi kunnissa.

Pohjois-Karjalan päihdetilannekysely

Päihdetilanne kyselyn tarkoitus:

Selvittää pohjoiskarjalaisten asukkaiden näkemyksiä ja mielipiteitä päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja rahapelien ehkäisemisen ja niiden aiheuttamien haittojen vähentämisen keinoista

Kyselyn toteutus: 2/2022 sähköinen ja paperinen lomake

Kohderyhmä: Kaikki yli 13-vuotiaat pohjoiskarjalaiset.

Kyselytulosten hyödyntäminen: Ehkäisevän päihdetyön kehittämiseen, suunnitteluun ja toteuttamiseen Pohjois-Karjalassa.

Taustatiedot

Kyselyyn osallistui yhteensä 1852 ihmistä

Naiset suurin vastaajaryhmä (n=1154), miehet, muu

Eniten kyselyyn vastasi ikäryhmistä alle 18-vuotiaat (n=856).

18 – 30 vuotta (213), 31 – 45 vuotta (310), 46 – 60 vuotta (287), 61 – 75 vuotta (144) ja yli 75 – vuotta (35).

Kyselyyn vastanneista valtaosa Joensuusta (681).

Juuka (34), Kitee (56), Kontiolahti (188), Lieksa (45), Liperi (398), Nurmes (93), Outokumpu (89), Polvijärvi (23), Rääkkylä (23), Tohmajärvi (104 ja joku muu (13).

Vastaajista 964 oli koululaisia/opiskelijoita ja kokopäivätyössä 515.

Nostoja päihdetilannekyselystä

Alaikäiset

- Alkoholin välittäminen: Vastaajista **yli puolella ei ollut** havaintoja välittämisestä ja vastaavasti **32 % oli** havainnut.
 - Tupakka ja nikotiinituotteiden välittäminen: Vastaajista **42 % ei ollut** havainnut tuotteiden välittämisestä ja vastaavasti **44 % oli havainnut**.
 - Huumausaineiden välittäminen: Vastaajista **66 % ei ollut** havainnut aineiden välittämisestä ja vastaavasti **14 % oli** havainnut.
- ikärajavaivottujen tuotteiden valvonta **toteutuu hyvin 73 %**
 - Alaikäisillä erityisesti tupakka- ja nikotiinituotteiden (77 %) ja alkoholin (60 %) käyttöä havaitaan enemmän kuin kannabiksen ja muiden huumeiden (14 %) ja rahapelaamisen (25 %).

Nostoja päihdetilaneekyselystä

Turvallisuus

Pelko päihtyneen kohtaamisesta kadulla tai muulla julkisella paikalla:

- Vastaajista 69 % ei ole tuntenut pelkoa.

Tullut päihtyneen ahdistelluksi tai kiusatuksi kadulla tai muulla julkisella paikalla:

- Vastaajista 87 % ei ole tullut.

Nostoja päihdetilaneekyselystä

Huoli läheisen ja omasta päihteiden käytöstä tai rahapelaamisesta:

Vastaajat olivat enemmän huolissaan läheistensä päihteiden käytöstä kuin omastaan. Eniten oltiin huolissaan alkoholin sekä tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä ja seuraavaksi eniten rahapelaamisesta ja huumausaineiden käytöstä.

Nostoja päihdetilanekselystä

Kysyminen päihteiden käytöstä tai rahapelaamisesta vastaanotolla:

- eniten kysytään alkoholin ja tupakka- ja nikotiinituotteiden (45 %) sekä huumausaineiden (28 %) käytöstä ja vähiten rahapelaamisesta (6 %).

Annettu neuvonta päihteiden käytöstä tai rahapelaamisesta:

- 83 % ei ole saanut neuvontaa. Eniten neuvontaa on saanut tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä alkoholin käytöstä.

Tuen saaminen kunnassa päihteiden käytön tai rahapelaamisen vähentämiseen ja lopettamiseen:

- alle 15 % kokee saavansa helposti tukea ja **valtaosa** ei osaa vastata.

Tiedon saaminen kunnan tukipalveluista päihteiden käytön tai rahapelaamisen vähentämiseen ja lopettamiseen:

- alle 20 % kokee **ettei** saa helposti tietoa tukipalveluista päihteiden, huumausaineiden ja rahapelaamisen vähentämiseen ja **valtaosa** ei osaa sanoa.

Nostoja päihdetilaneekyselystä

Julkinen viestintä

Viestintäkanavista riittävä tiedon saaminen päihdehaitoista sekä vähentämisen ja lopettamisen keinoista:

- Valtaosa (71 %) kokee saaneensa riittävästi tietoa eri viestintäkanavien kautta.

Päihdehaitoista ja niiden vähentämisen keinoista toivotaan viestintää:

- eniten sosiaalisessa mediassa ja kunnan tai Siun soten verkkosivuilla. Tietoa halutaan myös sanomalehdistä ja paikallisradiosta
- Viestintää toivottiin myös erityisesti kouluilta ja julkisilla paikoilla sekä erilaisissa kohtaamispaikoissa, nuorisotoiminnassa ja terveydenhuollon vastaanotoilla.

**Mihin kuntasi tai asuinalueesi
alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden,
huumausaineiden käyttöön ja rahapelaamiseen
liittyviin epäkohtiin
tulisi kohdentua ehkäiseviä toimia?** (n=954)

Pohjois-Karjalan päihdetilannekysely 2022 avoimet vastaukset

- **Yleisesti päihteiden käyttö**
 - Huumausaineet, nikotiinituotteet, alkoholi, (tupakka ja nuuska), pelaaminen
- **Alaikäiset**
 - Alaikäisten päihteiden käyttö ja niiden saanti/ välittäminen alaikäisille
- **Nuoret**
 - Nuorten päihteiden käyttö (huumeet, tupakka, nuuska, alkoholi), erityisesti kannabiksen/huumausaineiden käyttö
 - Ennalta ehkäisevät toimet ja toiminta
 - Viestintä
- **Lähiyhteisö/muut ikäryhmät**
 - Perheet/vanhemmat/koti
 - Ikäihmiset/eläkeläiset
- **Koulut ja oppilaitokset**
 - koulut
 - Oppilaiden päihteiden (tupakka, nuuska) käyttö koulupäivän aikana *(myös koulumatkat/kuljetukset?)*

- **Julkiset tilat, kaupat ja asuinalueet**
 - Päihteiden käyttö julkisissa/ yleisissä tiloissa, tupakointi julkisilla paikoilla
 - Pelikoneiden poistaminen kaupoista
 - Myynnin rajoittaminen
- **Ennalta ehkäisy**
 - Ennalta ehkäisevää työtä kouluissa (jo alakoulussa)
 - Vaihtoehtoista päihteetöntä tekemistä ja paikkoja
- **Resurssit**
 - Lisää resursseja esim. mielenterveys- ja päihdepalvelut, poliisi, kouluterveydenhoito
- **Hoito, apu ja tuki**
 - Tuki ja hoitoon ohjaus/ pääsy
- **Viestintä ja asenteet, valvonta ja rajoittaminen**
 - Tiedon lisääminen päihteiden käytöstä ja haitoista

Miten kuntalaisena voisit osallistua näiden haittojen ehkäisemiseen?

(n=825)

Pohjois-Karjalan päihdetilannekysely 2022 avoimet vastaukset

- **Lapset ja nuoret**
 - Omien / lähipiirin lasten ja nuorten kasvatusta
 - toiminta nuorten kanssa, koulut, muut tilat, nuorten kohtaaminen jne.
 - Ei välitä päihteitä alaikäisille
- **Vaikuttaminen ja tukeminen**
 - Jakamalla tietoa
 - Päittäjiin, kunnan toimintaan vaikuttaminen
 - Vapaaehtoistyö, vertaistuki, ryhmätoiminta, järjestöt
 - Avun ja palveluiden piiriin ohjaaminen, läheisistä välittäminen
- **Oman päihteiden käytön vähentäminen ja esimerkin näyttäminen**
 - Oma esimerkki
 - Oma päihteiden käyttö, käytön vähentämien, kokonaan ilman päihteitä
- **Puuttuminen päihteiden käyttöön**
 - Ilmoittaminen päihteiden käytöstä poliisille/viranomaisille, (tai koulun henkilökunnalle/muille aikuisille)
 - Muu puuttuminen
- **Ammatin puolesta**
 - oman ammatin puolesta

Millaisia keinoja tulisi mielestäsi käyttää päihdehaittojen ehkäisemiseksi? (n=978)

Pohjois-Karjalan päihdetilannekysely 2022 avoimet vastaukset

- **Välittää tietoa päihteiden haitoista**
 - Valistus, tiedottaminen, päihteiden haitat, kokemusasiantuntijat, päihteiden haitoista kertominen koulussa
- **Panostaa haittojen ennaltaehkäisyyn**
 - Ennaltaehkäisy, nuorten kasvatus, panostaminen mielenterveyspalveluihin ja vapaa-ajan harrastuksiin/tiloihin
- **Palveluihin panostaminen**
 - riittävä ja ammattitaitoinen sote-henkilölunta, palveluiden toimivuus, matalan kynnyksen palvelut
- **Enemmän valvontaa ja tiukemmat rangaistukset**
- **Rajoittaa päihteiden saatavuutta**
 - Puuttuminen hinnoittelulla ja verotuksella, päihteiden saaminen hankalammaksi

Yhteistyön mahdollisuudet ennalta ehkäisevässä päihdetyössä Pohjois-Karjalassa?

Toiveita ja ideoita ennalta ehkäisevän päihdetyön viestinnän toteuttamiseen
Viestintään liittyviä toiveita ja ideoita järjestöissä toteutettavan ehkäisevän päihdetyön tueksi?

Näkemyksiä ja huomioita ennalta ehkäisevän päihdetyön kehittämiseen

<https://link.webropol.com/s/jane270422>

Lisätietoja hankkeesta

Ellinoora Ojala, Ehkäisevän päihdetyön asiantuntija, Siun sote

050 463 7293, ellinoora.ojala@siunsote.fi

Tiina Vlasoff, Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus (Pakka-toimintamalli)

p. 050 579 0604, tiina.vlasoff@pkkkansanterveys.fi

Mira Sivonen, Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus (Pakka-toimintamalli)

p. 050 4125770, mira.sivonen@pkkkansanterveys.fi

Hanna Kääriäinen, Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys

(Pakka-toimintamalli, järjestö- ja asukasosallisuus)

p. 044 715 2060, hanna.kaariainen@pksotu.fi

[Ennalta ehkäisevä päihdetyö Pohjois-Karjalassa –hanke](#)

POHJOIS-KARJALAN
KANSANTERVEYDEN KESKUS

Pohjois-Karjalan
Sosiaaliturvayhdistys ry

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto